

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКА БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
АБАЙ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ
УНИВЕРСИТЕТІ**

«Бекітемін»

/ Педагогика және психология
факультетінің деканы

Абаева Г.А

«13» _____ 2025 ж

D021-Арнайы педагогика білім беру бағдарламалары бойынша
қабылдау емтиханының

БАҒДАРЛАМАСЫ

Алматы, 2025 ж.

«8D01901 – Арнайы педагогика білім беру бағдарламасы бойынша оқуға түсу үшін төмендегідей екі пәннен емтихан тапсырады:

1 – ші пән. Арнайы педагогика

2 – ші пән. Арнайы психология

1 – ші пән. Арнайы педагогика

1 – ші тақырып. ***Арнайы педагогика педагогиканың бір саласы***

Арнайы педагогика педагогикалық ғылымның саласы ретінде. Арнайы педагогиканы зерттеудің пәні. Аномалды дамудың сапалық ерекшелігін білудің принциптері мен әдістері (Л.С.Выготский). Арнайы педагогиканың тұжырымдамалық аппаратының қалыптасуы мен даму заңдылықтары. Негізгі педагогикалық категориялар: тәрбиелеу, оқыту, дамыту, түзету, компенсация, әлеуметтік оңалту, абилитация, интеграция, мүмкіндігі шектеулі балаларды әлеуметтік бейімдеу. Арнайы педагогиканың міндеттері. Арнайы педагогикадағы ғылыми зерттеу әдістері. Арнайы педагогиканың гуманистік парадигмасы.

2 – ші тақырып. ***Арнайы педагогиканың ғылыми негізі***

"Арнайы педагогика" феноменін заманауи түсіну. Арнайы педагогика құбылыстарын философиялық түсінудің ерекшелігі. Философиялық ой тарихындағы адамның қалыптан тыс дамуы туралы идеялардың дамуының негізгі тенденциялары. Мүмкіндігі шектеулі тұлғаларды әлеуметтік оңалту тұжырымдамасы. Мүмкіндігі шектеулі тұлғалардың тәуелсіз өмірі идеясының мәні. Ерекше білім беруді қажет ететін балаларды дайындаудағы арнайы педагогиканың міндеттері және әлеуметтік мәдени интеграция. Арнайы педагогиканың міндеттерін жүзеге асырудың негізгі ғылыми тәсілдері, мысалы, клиникалық, психологиялық, құқықтық және т.б.

3 – ші тақырып ***Арнайы педагогиканың жүйеленуі мен статистикасы***

"Даму мүмкіндіктері шектеулі бала" ("аномалды бала") түсінігі. Адам дамуының шектеулі мүмкіндіктерінің заманауи жіктелуі. Жіктеудің ғылыми негіздері. Арнайы білім беру жүйесіндегі ерекше білім беруді қажет ететін балалар (сенсорлық, зияттық және қимыл-қозғалу бұзылыстары бар балалар). Ауытқушылықтың пайда болу себептері. Арнайы білім беру ұйымдарының заманауи құрылымы. Мүмкіндігі шектеулі тұлғалардың құқықтарын қорғау жөніндегі халықаралық құжаттар. Мүмкіндігі шектеулі тұлғалардың құқықтарын қорғау жөніндегі Қазақстандық мемлекеттік саясат. Арнайы педагогиканың пәндік салалары.

4 – ші тақырып ***(ЕББ) Ерекше білім беруді қажет ететін тұлғаларға арнайы білім беру***

Арнайы педагогиканың дидактикалық негіздері. Ерекше білім беру қажеттіліктері және арнайы білім берудің мазмұны. Мүмкіндігі шектеулі тұлғаларға арнайы білім берудің принциптері, әдістері мен формалары. Түзету-білім беру процесін қамтамасыз ету құралдары. Арнайы білім беру жүйесіндегі педагогтың кәсіби қызметі және тұлғасы. Қазақстандағы арнайы білім беру қызметінің заманауи жүйесі.

5 – ші тақырып **Интеграция и дифференциация в специальной педагогике.** Интеграция моделі. Инклюзия и инклюзивті білім беру. Білім берудің гумандық жүйесі. ҚР жоғары (арнайы) білім берудің заманауи кезеңінің Халықаралық контексті. ҚР жоғарғы білімнің нормативтік жүйесі. Жоғары білімнің еуропа кеңістігіндегі әлеуметтік нормалары. Құзыреттілікке негізделген салыстырмалы деңгейде оңай түсінетін жалпы еуропалық жүйе. Құзырет және құзыреттілік. Білім беру құзыреттіліктері: глобалды және негізгі. Жоғары білімнің еуропалық кеңістіктік деңгейі мен білім беру траекториясының циклы. Оқу нәтижесі және оларды бағалау. Білім беру бағдарламалары және білім беру бағдарламасы критерийлерінің сапасы.

6 – шы тақырып **ҚР жоғары (арнайы) білім беруді дамытудың қазіргі кезеңінің халықаралық контексті**

ҚР жоғары білім беру жүйесінің нормативтері. Еуропалық жоғары білім беру кеңістігінің әлеуметтік нормалары: болондық регулятиві. Құзыреттілік тәсіл негізінде оңай түсінілетін және салыстырылатын дәрежелердің жалпы еуропалық жүйесі. Құзырет және құзыреттілік. Білім беру құзыреттілігі: жаһандық және негізгі. Жоғары білімнің еуропалық кеңістігінің білім беру траекториялары мен деңгейлері. Оқыту нәтижелері және оларды бағалау. Білім беру бағдарламалары және білім беру бағдарламалары сапасының критерийлері.

7– ші тақырып **Арнайы педагогика мен психологияның ғылыми-зерттеу әдістері.** Арнайы педагогиканың әдіснамасы: анықтамасы, міндеттері, деңгейлері және қызметі. Заманауи ғылымдағы әдіснама түсінігі. Әдіснама ғылымының анықтамасы. Арнайы педагогикадағы әдіснама пәні. Арнайы педагогикадағы әдіснаманың мәні. Педагогикадағы әдіснама аспектілері ғылыми танымның саласы ретінде. Арнайы педагогикадағы әдіснамалық білімнің құрылымы (4 деңгей). Ғылым-зерттеу әдістерінің түсінігі. Арнайы педагогикада ғылыми зерттеу әдістерін қолдану. Эмпирикалық психолого-педагогикалық зерттеу әдістері. Операциялық әдістер. Экспериментальді әдістер. Бақылау, әңгімелесу, интервью, анкета әдісі. Педагогикалық зерттеу әдістері.

8 – ші тақырып. **Арнайы педагогикадағы заманауи концепциялар мен парадигмалар.**

Арнайы педагогикадағы «парадигма» түсінігінің құрылымы. Мүмкіндігі шектеулі тұлғаларға қатысты педагогикалық парадигмалар. Мүгедектерді түсінудің медициналық моделінен әлеуметтік моделіне көшу. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар жеке тұлғаларды тәрбиелеу контекстіндегі гуманистік парадигманың негізгі принциптері. Арнайы педагогикадағы инклюзия және интеграция тұжырымы. Мүмкіндігі шектеулі тұлғалардың өмір сүру жағдайын қалыпқа келтіру тұжырымдамасының мазмұны. Инклюзивті парадигманың анықтамасы, оның ғылыми-теориялық негіздемесі. Тең мүмкіндіктер парадигмасы. Пәнаралық қатынастың принциптері. Арнайы педагогикадағы заманауи парадигмалардың дамуындағы нейropsихологиялық концепциялар. Педагогикалық парадигмалардың өзгеруі жағдайында «арнайы

білім беру қажеттіліктері» және «мүгедектік» ұғымдарының эволюциясы. Инклюзивті парадигманы жүзеге асырудағы қатерлер мен шектеулер.

9 – шы тақырып. Инклюзивті білім берудің теориялық негіздері және қолдау педагогикасы.

Халықаралық және отандық нормативтік құжаттар контекстіндегі «Инклюзивті білім беру» түсінігі. Инклюзивті білім берудің философиялық және әлеуметтік-мәдени негіздері. Инклюзивті білім беру мен интеграция және арнайы білім берудің айырмашылығы. Инклюзивті білім берудің принциптері. «Қолдау педагогикасы» түсінігі. Қолдау педагогикасының теориялық және әдістемелік негіздері. Инклюзивті білім берудің негізгі міндеттері. Инклюзивті білім берудің гумандық бағыты. Педагогикалық қолдау деңгейлері. Инклюзивті білім берудегі педагогтің қызметтері. Пәнаралық өзара әрекеттестіктің маңызы. Инклюзивті білім беру ортасын құрудағы жеке подходтың рөлі. Инклюзивті білім беруді жүзеге асырудағы кедергілер және оларды жою жолдары. Инклюзивті білім беру ортасындағы мұғалімдердің негізгі құзыреттері. «Қолдау», «сүйемелдеу» және «бейімдеу» ұғымдарына салыстырмалы талдау жасау.

10 – шы тақырып. Арнайы және инклюзивті білім беру жүйесіндегі диагностика және түзете-дамыту жұмыстары.

Арнайы және инклюзивті білім берудегі психологиялық-педагогикалық диагностиканың түсінігі мен міндеттері. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалармен жұмыс кезіндегі диагностиканың принциптері. Диагностикалық процестің кезеңдері. Түзету-дамыту жұмыстарының мазмұны мен міндеттері. Жеке түзету және дамыту бағдарламасын құру тәсілдері. Мүмкіндігі шектеулі тұлғаларды (балаларды) диагностикалау және түзетудегі пәнаралық ұжымның рөлі. Инклюзивті ортадағы түзете-дамыту жұмыстарының тиімділігін бағалау. Ең тиімді диагностикалық әдістер мен құралдар. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар баланың дамуын үздіксіз бақылаудың маңыздылығы. Инклюзивті сыныпта диагностика жүргізудегі қиындықтар. Диагностика жүргізуге қойылатын этикалық талаптар. Диагностика, бейімделу және психологиялық-педагогикалық қолдау арасындағы байланыс.

2 – ші пән. Арнайы психология

1 – ші тақырып. Арнайы психология психология ғылымының дербес саласы ретінде.

Арнайы психология ғылым ретінде. Оның зерттеу пәні мен объектісі. Арнайы психологияның негізгі міндеттері. Арнайы психологияның қалыптасу тарихы. Арнайы психологияның түсініктілік аппараты және принциптері. Арнайы психологияның қазіргі ғылыми кеңістігі және негізгі идеялары. Арнайы психологияның ғылыми түсініктерінің жүйесі.

2 – ші тақырып. Арнайы психологияның теориялық және әдіснамалық негіздері. Арнайы психологиядағы зерттеулердің негізі. Арнайы психологияның әдіснамалық ұстанымдары мен принциптері: детерминизм принципі, даму принципі, сана мен әрекеттің бірлігі принципі. Арнайы психологияның теориялық және практикалық маңызы.

Ғылыми зерттеулердің негізгі ережелері мен маңызы И.П. Павлов, П.К. Анохин, Л.С. Выготский, С.Л. Рубинштейн, А.Н. Леонтьев, А.Р. Лурия, В.В. Давыдов, Б.В.Зейгарник, В.В. Лебединский, В.И. Любовский. Дизонтогенездің психологиялық параметрлері (В.В.Лебединский бойынша). Л.С Выготскийдің ауытқушылықтың біріншілік және екіншілік бұзылыстар туралы тұжырымдамасы.

3 – ші тақырып. Даму бұзылыстарының типологиясы. Түрлердің классификациясы.

Қалыпты және девиантты дамудың қазіргі түсініктері. Адамның психикалық дамуының факторлары. Психикалық онтогенез және дизонтогенез туралы түсінік. Психикалық дизонтогенездің параметрлері мен түрлері. Дизонтогенез параметрлерінің сипаттамасы және оның негізгі түрлері. Дизонтогенездің негізгі топтары. Дамудың жеткіліксіздігі. Асинхронды даму. Зақымдалған және дефицитарлы даму. Психиканың онтогенез синдромдары (А.В. Семенович бойынша).

4 – ші тақырып. Ауытқушылық және компенсация. Ауытқушылық түсінігі және оның құрылымы. Біріншілік және екіншілік дефект (Л.С. Выготский бойынша). Арнайы педагогикадағы түзету және компенсация. Компенсацияның жаратылыстану негіздері (И.П. Павловтың рефлекторлық теориясы). Жоғары жүйке қызметінің ерекшеліктері. Компенсаторлық бейімделу механизмдері мен факторлары. Компенсация теориялары. Дефект және тұлға. Дамуында ауытқулары бар баланың жеке басының психологиялық ерекшеліктері. Биологиялық, әлеуметтік факторлардың әсері. Әр түрлі бұзылыстары бар тұлғалар дамудың жалпы заңдылықтары мен ерекшеліктері. Компенсация, декомпенсация, псевдокомпенсация. Тұлға құрылымының ерекшеліктері.

5 – ші тақырып. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға (жеке тұлғаларға) психологиялық көмек көрсету. Психологиялық қызметтің мақсаты және оны ұйымдастыру. Психикалық дамуы бұзылған тұлғалардың әртүрлі топтарын оқыту мен тәрбиелеудегі психологиялық көмектің рөлі. Мүмкіндігі шектеулі балалармен психологиялық жұмыстың негізгі бағыттары мен міндеттері. Білім беру, денсаулық сақтау және әлеуметтік қорғау мекемелерінде психологиялық қызметті ұйымдастыру. Арнайы психолог жұмысының негізгі бағыттары. Қосымша қызметтер ведомствоаралық өзара іс-қимыл нысаны ретінде. ЕББҚЕ балалардың ата-аналарына психологиялық қолдау көрсету ерекшеліктері. Психологиялық қызметтің қызметін реттейтін негізгі құжаттар. Психологиялық қызметтің жұмысын ұйымдастыру және құжаттары, құрамы.

6 – шы тақырып. Дефицитарлы психикалық даму.

Этиология туралы заманауи идеялар. Жіктеу. Әр түрлі бұзылулары бар балалардың клиникалық-психологиялық-педагогикалық ерекшеліктері. Психокоррекциялық технологиялар. ЕББҚЕ балалардың бұзылыстарын психологиялық-педагогикалық түзету. Дамудың бұзылуын ғылыми түсіну. Диагностикалық және түзету құзыреттері. ЕББҚЕ тұлғаларды сүйемелдеудегі пәнаралық тәсіл.

7– ші тақырып. Компенсация, түзету, оңалту.

Негізгі ережелер. Психикалық икемділік. Компенсаторлық механизмдер. Түзету. Оңалту. Оңалту түрлері. Бейімделу. Әлеуметтік бейімделу. Бейімделу түрлері. Оңалту процесінің мәні мен құрылымы. ЕББҚЕ тұлғалардың әлеуметтік интеграциясы және оның негізгі міндеттері.

8 – ші тақырып. ЕББҚЕ балаларды психодиагностикалаудың заманауи тәсілдері.

Арнайы білім беру жүйесіндегі психодиагностика. ЕББҚЕ балалардың психодиагностикасының принциптері. Психодиагностиканың әдіснамалық негіздері. Негізгі әдістер. ЕББҚЕ балалардың әртүрлі санаттарына арналған диагностикалық модульдер. Диагностика нәтижелерін түсіндіру ерекшеліктері. Диагностикалық кейсті талдау. Психологиялық-педагогикалық қорытынды жасау. ЕББҚЕ балалар психодиагностикасының этикалық аспектілері.

9 – ші тақырып. Сенсорлық бұзылыстары бар тұлғалардың психологиялық ерекшеліктері. Ерте балалық аутизм. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды коррекциялық тәрбиелеу.

Сенсорлық бұзылыс кезіндегі психологиялық ерекшеліктері. Диагностика, коррекциялық тәсілдер. Өзара әрекеттесу және қолдау стратегияларын талқылау. Сенсорлық бұзылыстары бар балалардың психофизикалық даму ерекшеліктері. Көру және есту қабілетінің бұзылуының себептері. Есту қабілетінің жоғалуы және оның деңгейлері. Сенсорлық бұзылыстары бар балалардың танымдық процестерінің даму ерекшеліктері. Ерте балалық аутизм синдромы (ЕАС). Ерте диагностика мәселелері. Ерте аутизммен ауыратын балалардың психикалық даму ерекшеліктері.

10 – ші тақырып. Әдіснама, инклюзия және халықаралық тәсілдер.

Инклюзия және инклюзивті білім беру. Гуманистік білім беру жүйелері. ҚР жоғары (арнайы) білім беруді дамытудың қазіргі кезеңінің халықаралық контексті. ҚР жоғары білім беру жүйесінің нормативтері. Еуропалық жоғары білім беру кеңістігінің әлеуметтік нормалары: Болон реттеушілері. Құзыреттілік тәсілге негізделген оңай түсінілетін және салыстырмалы дәрежелердің жалпыеуропалық жүйесі. Құзырет және құзыреттілік. Білім беру құзыреттіліктері: жаһандық және негізгі. Білім беру траекториясының циклдары және еуропалық жоғары білім беру кеңістігінің деңгейлері. Оқыту нәтижелері және оларды бағалау. Білім беру бағдарламалары және білім беру бағдарламаларының сапа критерийлері. Арнайы педагогика әдістемесі: анықтамасы, міндеттері, деңгейлері мен функциялары.

8D01901 – Арнайы педагогика бағдарламасына арналған эссе
тақырыптары

1. Абай Құнанбаевтың педагогикалық мұраларындағы «ізгілік тәрбиесі» ұғымын түсіну.
2. Қазіргі әлеуметтік-мәдени жағдайда инклюзивті білім беру туралы көзқарастардың эволюциясы.
3. М.Жұмабаевтың педагогикалық мұрасының қазіргі білім беру жүйесі үшін маңызы.
4. Ы.Алтынсариннің педагогикалық идеяларының қазіргі Қазақстандық білімнің дамуына әсері.
5. Педагогикадағы «идеалды тұлғаны» қалыптастыру мүмкіндігіне теориялық және практикалық талдау жасау.
6. Қазақстан Республикасындағы арнаулы білім беру жүйесінің қазіргі жағдайы және даму болашағы.
7. Инклюзия жағдайында ерекше білім беру қажеттіліктері бар студенттерді психологиялық-педагогикалық қолдаудың ерекшеліктері.
8. Арнайы педагогиканы нормативтік-құқықтық қамтамасыз ету: қазіргі жағдайы және даму бағыттары.
9. Арнайы педагогика саласындағы маманның кәсіби құзыреттіліктерінің құрылымы мен мазмұны.
10. «Неге мен арнайы педагог мамандығын таңдаймын?»
11. Жаңартылған мазмұн жағдайында арнайы білім беруді жаңғыртудың мәні мен бағыттары.
12. Қазіргі заманғы арнайы педагогтың жеке және кәсіби профилі.
13. Ж. И.Намазбаеваның Қазақстан Республикасындағы арнайы педагогиканың дамуына қосқан үлесі.
14. Студентке бағытталған оқыту мұғалім мен оқушының өзара әрекеттесуінің басым үлгісі ретінде.
15. Арнайы педагогика саласындағы мамандарды даярлаудың қазіргі әдістері мен формалары.
16. Ж.И. Намазбаеваның зияты зақымдалған балалардың психологиялық-педагогикалық ерекшеліктері туралы ғылыми ойы.
17. Арнайы педагогтың педагогикалық миссиясы: құндылықтар, мақсат, жауапкершілік.
18. Арнайы педагогтың кәсіби өсуінің шарты ретінде өзін-өзі танытуы.
19. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды инклюзивті оқытудың қайшылықтары, шектеулері және ықтимал тәуекелдері.
20. Қазақстандағы ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға арналған білім беру жүйесін дамытудың перспективалық бағыттары.
21. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқу-тәрбие процесіне қосудың психологиялық-педагогикалық және ұйымдастырушылық шарттары.
22. Арнайы білім беру қазіргі заманғы әлеуметтік-мәдени мәселелерге жауап ретінде.

23. Арнайы және инклюзивті білім беру саласындағы мамандарды даярлаудың өзекті мәселелері.
24. Қазақстан Республикасында инклюзивті білім беруді дамытудың проблемалық алаңы және стратегиялық нұсқаулары.
25. Л.С.Выготскийдің ғылыми мұрасы арнайы педагогика мен психологияның әдістемелік негізі ретінде.
26. Білім беру үдерісіне қатысушылардың инклюзивті мәдениетін қалыптастыру табысты енгізу шарты ретінде.
27. Мүмкіндігі шектеулі балаларды қолдау мен көмек көрсетудің халықаралық тәжірибесі.
28. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға толерантты көзқарасты қалыптастырудың педагогикалық тәсілдері.
29. Инклюзивті сыныптағы конфликттік жағдай: ата-аналардың қарсылықтарын шешудің педагогикалық стратегиялары.
30. «Мен арнайы тәрбиешімін».
31. Арнайы педагогика ғылыми-педагогикалық білімнің дербес саласы ретінде.
32. Реабилитолог мамандығы: ерекшеліктері, міндеттері, құндылықтары.
33. Тірек-қимыл аппараты бұзылған балалардың психологиялық-педагогикалық сипаттамасы.
34. Арнайы педагогиканың категориялық-ұғымдық аппараты: негізгі терминдер және олардың түсіндірмесі.
35. Инклюзивті білім берудің идеалдары

Әдебиеттер тізімі

1. Айтбаева, А. Б Арнайы педагогика негіздері : оқу құралы / А. Б. Айтбаева. – Өңд., толықт. 3-бас. – Алматы : Қазақ университеті, 2017. – 250 б.
2. Арнайы педагогика : оқулық / Ғ. Ә. Абаева [ж.т.б.]. – Алматы : TechSmith, 2019. – 324 б.
3. Багаева, Г. Н. Социальная работа с семьей ребенка с ограниченными возможностями / Г. Н. Багаева, Т. А. Исаева. – М. : ВЛАДОС, 2005. – 451 с.
4. Выготский, Л. С. Основные проблемы современной дефектологии // Выготский Л. С. Собрание сочинений : в 6 т. – М. : Педагогика, 1982–1985. – Т. 5. – С. 13.
5. Емельянова, И. Д. Современные проблемы науки и специального (дефектологического) образования : учебное пособие для магистрантов / И. Д. Емельянова, С. В. Маркова, А. А. Сергеева. – Елец : Елецкий гос. ун-т им. И. А. Бунина, 2018. – 98 с.
6. Горина, Е. Н. Дефектология : современные проблемы и перспективы развития / Е. Н. Горина, Ю. В. Селиванова, Н. А. [и др.]. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 2014. – 312 с.